

Як бачимо (див. табл. 2), оновленню виробництва поліграфічні підприємства не приділяють належної уваги: його проводили (і то не за всіма напрямками) лише 3–4% підприємств з більше ніж півтисячі щорічно обстежуваних. Разом з тим з 12-ти найважливіших галузей промисловості тільки на обстежених підприємствах медичної за 1997 рік, кольорової металургії за 1998 рік та поліграфічної за 1995–1998 роки не проводилося жодних заходів з механізації та автоматизації виробництва. Саме наслідком цього і може бути поглиблення кризового стану в технічному оновленні поліграфічних підприємств. Однак необхідно наголосити, що такий висновок може стосуватися лише даної кількості обстежених підприємств, а не всіх підприємств галузі. Оскільки інші статистичні дані про поліграфічні підприємства, які мали, наприклад, витрати на придбання засобів виробництва лише у 1998 році, свідчать, що їх налічувалося вже 21 із 357 обстежених (очевидно, що склад вибірки обстежуваних підприємств за цим параметром був відмінним від попереднього). Сума даних витрат становила 3240,4 тис. грн., або 98,3% їх загального обсягу: по всіх напрямках інноваційної діяльності поліграфічних підприємств у 1998 році вони склали всього 3296,4 тис. грн., у тому числі (крім придбання засобів виробництва) на: НДДКР – 3,0 тис. грн., маркетинг і рекламу – 47,0 тис. грн., інші напрямки – 6,0 тис. грн. Знову ж таки, порівняння цих витрат за 1998 рік з аналогічними по інших галузях промисловості ставить поліграфію на передостаннє місце з 12-ти галузей (після електроенергетичної – 2524,6 тис. грн.), що в структурі загальнопромислових (1174758,9 тис. грн.) складає лише 0,28%. В зазначеній сумі 3236,5 тис. грн. – це власні кошти підприємств, 50,7 тис. грн. – кредитні ресурси і лише 9,2 тис. грн. – кошти вітчизняних інвесторів.

Слід зауважити, що при зростанні з року в рік числа обстежуваних підприємств частка тих, які займалися оновленням свого виробництва за вказаними трьома напрямками, зменшувалася. Така тенденція характерна для підприємств усіх галузей промисловості в цілому і поліграфічних зокрема.

Отже, темпи технічного оновлення виробництва поліграфічних підприємств не відповідають вимогам сьогодення. Звичайно, на ринку України є підприємства, де техніка і технологія виробництва відповідають світовим стандартам, діяльність яких в цілому свідчить, що навіть у надто скрутних економічних умовах господарювання можна забезпечити прибутковість галузі, своєчасно проводячи техніко-технологічне оновлення виробництва. Проблеми розвитку, оновлення технічної бази поліграфічних підприємств можуть бути ефективно розв'язані лише при взаємодії всіх складових вітчизняного видавничо-поліграфічного комплексу і відповідній державній підтримці.

1. Онуфрійчук М.Я. Сучасний стан та перспективи розвитку видавничо-поліграфічної галузі України // Друкарський кур'єр. 1999. Серпень–вересень. С. 5–8. 2. Попов І. Что делать. Взгляд со стороны // Друкарство. 2000. Березень–квітень. С. 44–47.

УДК 338 + 6

ФОРМУВАННЯ ТА ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ

Л.Й. Кобрин

Розглядаються суть і основні елементи інноваційної інфраструктури як сукупності взаємопов'язаних організацій, що забезпечують розвиток інноваційних процесів в Україні. Актуальним є розкриття основних проблем розвитку інноваційної інфраструктури, розв'язання яких у сучасних умовах зумовить активізацію інноваційних процесів.

The article examines the essence, main elements of innovative infrastructure as a total combination of correlated organizations, that provide the development of innovative processes in Ukraine. There is a high actuality of exposition of main problems of innovative infrastructure development, solution to which in the present conditions will cause the stimulation of innovative processes.

Одним з важливих засобів активізації інноваційних процесів у сучасних умовах є створення системи взаємодії виробників і споживачів інноваційної продукції при постійній

підтримці з боку держави, ефективному фінансовому та інформаційному забезпеченні. Усе це обумовлює необхідність формування та розвитку активно діючої інноваційної інфраструктури.

Інноваційна інфраструктура – це сукупність взаємопов'язаних і взаємодоповнюючих організацій, які забезпечують розвиток інноваційних процесів, займаються інноваційною діяльністю від генерації нових науково-технічних ідей до випуску й реалізації наукомісткої продукції. Тобто це комплекс інноваційних, інформаційних, консалтингових й інших центрів, науково-дослідних інститутів, вищих навчальних закладів, інвестиційних компаній, банків, бірж та організацій, які так чи інакше беруть участь в інноваційних процесах.

Ринкова орієнтація інноваційної інфраструктури визначає її здатність забезпечувати виконання всіх властивих їй функцій в сучасних умовах і можливості швидкої адаптації до зовнішніх змін. Кінцевою метою інфраструктури повинно бути не просто створення конкретних суб'єктів для ефективної науково-технічної та інноваційної діяльності, а забезпечення їх функціонування в інтересах суспільства, включаючи завдання нарощування обсягів виробництва продукції, випуск нових її видів, підвищення конкурентоздатності виробів, збереження існуючого науково-технічного потенціалу і т.д. У відповідності з цим інфраструктура інноваційної діяльності повинна являти собою комплекс взаємопов'язаних систем:

інформаційного забезпечення інноваційного розвитку підприємств;

експертизи (включаючи державну) інноваційних проектів;

фінансово-економічного забезпечення інноваційної діяльності;

виробничо-технологічного забезпечення створення нової наукомісткої продукції;

просування науково-технічних розробок та наукомісткої продукції на нові ринки, що включає маркетингову, рекламну і виставкову діяльність, патентно-ліцензійну роботу та захист інтелектуальної власності;

підготовки та перепідготовки наукових кадрів;

координації і регулювання розвитку інноваційної діяльності (включаючи державну підтримку).

Кожна з перерахованих систем повинна мати діючі механізми реалізації своїх функцій і відповідні організаційні елементи, що забезпечують функціонування цих механізмів.

На даний час державою забезпечено нормативно-правову базу розвитку інноваційних структур. Так, у 1996 році Кабінетом Міністрів України було затверджено „Положення про порядок створення і функціонування технопарків та інноваційних структур інших типів”. Згідно з цим положенням затверджено такі організаційні документи, як: „Типи інноваційних структур”, „Тимчасове положення про типовий проект діяльності інноваційної структури, постанову „Про Міжвідомчу раду з питань координації діяльності щодо організації та функціонування технопарків та інноваційних структур інших типів”.

Сьогодні ефективно функціонують три перші технопарки: „Інститут електрозварювання ім. Е.О. Патона” в Києві, „Напівпровідникові технології та матеріали, оптоелектроніка та сенсорна техніка”, „Інститут монокристалів”, заснований у лютому 2000 року в Харкові на базі 17 підприємств і організацій. Створено також технопарк та інкубатор бізнесу при університеті „Львівська політехніка”, технічний центр у Запоріжжі, що фінансується при підтримці США та Німеччини. У Києві завершується робота по організації інноваційного бізнес-інкубатора, який буде здійснювати підтримку підприємств науково-технічного профілю в період їх становлення і розвитку. А в Донецькій і Київській областях планується створити технопарки, що охоплять територію більш як 200–400 кв. метрів.

Основною перешкодою ефективного функціонування інноваційних структур є недостатнє фінансування або відсутність необхідних інвестицій в інновації. Фінансуванням інноваційних проектів займається Державний інноваційний фонд (ДІФ) на державному рівні, з державного бюджету. Цей Фонд з 2000 року підпорядковується Міністерству освіти і науки, яке при недостатньому (точніше залишковому) фінансуванні та слабкій матеріально-технічній базі не може забезпечити практичної реалізації інноваційних ідей. Одним словом, зі зміною підпорядкування ДІФу, пов'язаною з реформуванням системи виконавчої влади, ситуація на краще не змінилася. Інші бюджетні фонди, зокрема Фонд фундаментальних досліджень, через дефіцит бюджетних коштів свого призначення (фінансування фундаментальних теоретичних розробок) не виконує.

Створення інноваційних підприємств, технопарків і т.д. по суті починається з надання певних пільг. Найтипівішими є пільги на податок і митні тарифи. При цьому основною проблемою є відсутність стабільної правової бази, встановлення чіткого діючого контролю за правильним використанням пільг і т.д. Тому можна стверджувати, що ці фактори діють сьогодні дуже слабо.

Формування інноваційної інфраструктури в Україні в певній мірі відбувається, хоч недостатньо швидко й результативно. Причиною цього є незадовільний розвиток інформаційного забезпечення, відсутність науково-технічних кадрів відповідної кваліфікації, низький виробничий та інноваційний потенціал діючих підприємств. Негативна дія цих факторів підсилюється відсутністю чіткого регулюючого та координуючого впливу держави на розвиток і удосконалення інноваційної інфраструктури відповідно до вимог часу.

1. Закон України „Про інноваційну діяльність” // Світ. 1997. №20. 2. Лукінов І. Економічні трансформації (наприкінці ХХ ст.). К., 1997. 3. Матросова Л. Формирование организационно-экономического механизма управления инновационными процессами в промышленности. Луганск. 2000. 4. Про затвердження положення про порядок створення функціонування технопарків та інноваційних структур інших типів. Постанова КМ України від 22.05.96 // Зібрання постанов Уряду України. 1996, №12. 5. Питання створення технопарків та інноваційних структур інших типів. Розпор. Президента України від 23.01.96 р. № 17/96 // Урядовий кур'єр. 1996. № 15. 6. Програма соціально-економічного розвитку „Україна – 2010” // Урядовий кур'єр. 1999, 10 квітня.

УДК 657

ВИТРАТИ ВИРОБНИЦТВА ТА ПРОБЛЕМИ ФОРМАЛІЗАЦІЇ ЇХ ТЕРМІНОЛОГІЇ

О.В. Дейнега, О.В. Попко

Деталізується термін „витрати виробництва”, розкривається їх індивідуальний і суспільний характер. Обґрунтовується доцільність роздільного застосування в сучасній економічній теорії понять „витрати” та „затрати”.

Term „production costs” was described in detail. Their individual and social character was exposed. The reason of separate application of notions „costs” and „expenses” in modern economic literature was grounded.

Процес виробництва пов'язаний з використанням робочої сили та засобів виробництва, які втілюються в продукті. Останній характеризується корисністю (споживчою вартістю) і трудомісткістю, тобто певною кількістю затраченої праці. Чим продуктивніша праця, тим нижча трудомісткість одиниці створеного продукту.

Проте частина вартості продукту, що втілює в собі вартість засобів виробництва (уречевлена праця), існує ще до процесу виробництва. Вона лише переноситься на нього у вигляді вартості матеріальних витрат, а жива праця робітника створює чистий продукт – понад вартість матеріальних витрат.

Повторення виробництва можливе тоді, коли засоби виробництва і робоча сила відтворюються. Для цього з вартості, отриманої після реалізації продукту, відповідна частина виділяється на заміщення вартості засобів виробництва та робочої сили, спожитих у процесі виробництва. Частина вартості товару, що має бути знову авансована на продовження виробництва, визначається як витрати виробництва. Визначення витрат виробництва як економічної категорії в економічній літературі дається у першому випадку на макроекономічному рівні (витрати виробництва суспільні), у другому – на мікроекономічному (витрати виробництва індивідуальні). У зарубіжній економічній літературі під витратами виробництва суспільства часто розуміють усі витрати праці (живої і уречевленої), пов'язані з виготовленням продукту. Тобто поняття „витрати виробництва” отожднюється з поняттям вартості товару, а під витратами підприємства мають на увазі витрати, що складаються з вартості спожитих засобів виробництва (c) і витрат на оплату праці (v). Таке трактування, на думку вітчизняних авторів, позбавлене логічної послідовності. Якщо під витратами виробництва розуміти все те, у що обходиться для підприємства виготовлення продукту, то на підставі єдності цілого й частини (підприємство є первинною